

Temat wędrówek ptaków to jeden z trudniejszych do omówienia. Gdyby chcieć omówić go dokładnie to trzeba by zrobić z tego tematu serię wykładów, ale szczególnie dla najmłodszych, tak dokładnego jego omawianie nie jest potrzebne. W tej prezentacji postaramy się omówić kilka najważniejszych, naszym zdaniem, aspektów tego tematu.

Większość europejskich ptaków to gatunki wędrowne, które w zimie na terenie lęgowym nie byłby w stanie zdobyć pożywienia, dlatego też aby przetrwać tak nie korzystny okres pokonują tysiące kilometrów.

Wszystkie zwierzęta w pewnym stopniu migrują.

Ptaki najczęściej między zimowiskiem, a miejscem lęgowym.

Ssaki kopytne często na zimę łączą się w większe stada i przemierzają duże obszary w poszukiwaniu pokarmu.

Nietoperze na zimę odlatują do miejsc (jaskiń piwnic) oddalonych nawet i kilka tys. kilometrów w poszukiwaniu odpowiedniej kryjówki do „przespania” zimy.

Pająki migrują w celu znalezienie dla siebie odpowiedniego miejsca do zbudowania kryjówki i budowy sieci.

Ryby często odbywają tarło w innym miejscu niż dorastają.

My skupimy się głównie na ptakach.

Drodzy edukatorzy, nauczyciele, rodzice.

Stworzony przez nas pakiet edukacyjny, jest odpowiedzią na nieustającą popularność zagadnień związanych z ptakami. To najczęściej kierowane do nas zapytania z oferowanej przez CIEE puli warsztatowej. Wydawać by się mogło, że są to zagadnienia w których wszystko już zostało powiedziane, ale z drugiej strony ciągle przybywa kolejnych miłośników i ptasich obserwatorów. Dlatego głównymi tematami tego pakietu są: ptasie wędrówki, ptasia wiosna i dokarmianie ptaków.

Prezentowany przez nas pakiet edukacyjny jest nieco inny od tych, które znamy i nie zawiera typowej części opisowej. Chcieliśmy podarować Wam gotowy szablon, porcję rzetelnej wiedzy zamkniętej w przygotowanej prezentacji multimedialnej wraz z piękną oprawą graficzną, który, bez specjalnych przygotowań, będziecie mogli od razu wykorzystać na swoich warsztatach przyrodniczych.

Zdamy sobie sprawę z tego, że każdy kto prowadzi zajęcia edukacyjne robi to na swój jedyny i niepowtarzalny sposób, wykorzystując inne metody i dostępne materiały. Ten pakiet to Nasza wizja, ale i zaktualizowana porcja wiedzy ornitologicznej, poparta doświadczeniem edukacyjnym. To „gotowiec”, który możecie opatrzyć swoim komentarzem, rozwijać w punktach, które są ważne w prowadzonym przez Was procesie edukacyjnym.

Dobrze wiemy, że trudno jest stworzyć idealny i kompletny pakiet edukacyjny, dlatego też zdobywając kolejne doświadczenia oraz przyjmując informacje zwrotne od Was – użytkowników naszego pakietu, będziemy go sukcesywnie ulepszać i rozbudowywać o kolejne materiały tak, by zbliżać się do ideału.

Ilustracje do pakietu wykonał znakomity rysownik i przyrodnik Dawid Kilon.

Życzymy przyjemnego korzystania, Autorzy

Pakiet „Na tropie zwierząt” powstał w ramach dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Autorzy: Marcin Węsióra, Grażyna Sadowska, Anna Białkowska.

Temat wędrowek ptaków to jeden z trudniejszych do omówienia. Gdyby chciał omówić go dokładnie to trzeba by zrobić z tego tematu serię wykładów, ale szczególnie dla najmłodszych, tak dokładnego jego omawianie nie jest potrzebne. W tej prezentacji postaramy się omówić kilka najważniejszych, naszym zdaniem, aspektów tego tematu.

Większość europejskich ptaków to gatunki wędrowne, które w zimie na terenie lęgowym nie byłby w stanie zdobyć pożywienia, dlatego też aby przetrwać tak nie korzystny okres pokonują tysiące kilometrów.

Wszystkie zwierzęta w pewnym stopniu migrują.

Ptaki najczęściej między zimowiskiem, a miejscem lęgowym.

Ssaki kopytne często na zimę łączą się w większe stada i przemierzają duże obszary w poszukiwaniu pokarmu.

Nietoperze na zimę odlatują do miejsc (jaskiń piwnic) oddalonych nawet i kilka tys. kilometrów w poszukiwaniu odpowiedniej kryjówki do „przespania” zimy.

Pająki migrują w celu znalezienia dla siebie odpowiedniego miejsca do zbudowania kryjówki i budowy sieci.

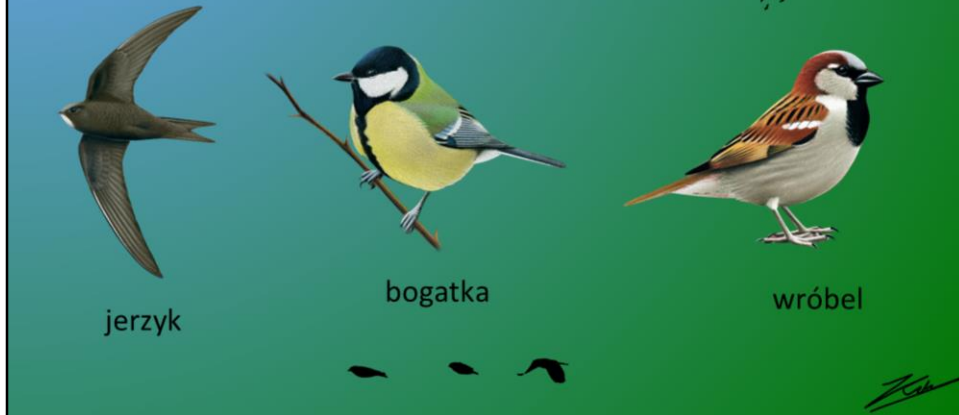
Ryby często odbywają tarło w innym miejscu niż dorastają.

My skupimy się głównie na ptakach.

KIEDY RUSZYĆ, GDZIE SIĘ UDAĆ I KTÓRĘDY?

NIEPOKÓJ MIGRACYJNY - Stan emocjonalnego i ruchowego pobudzenia obserwowany w okresie migracji u ptaków wędrownych trzymanyh w niewoli. Ten sam stan pobudzenia u ptaków dzikich wyzwała aktywną migrację.

Na postawione w tytule pytania nie ma jednej konkretnej i odnoszącej się do wszystkich ptaków odpowiedzi. My skupimy się na kilku elementach, które choć nieco przybliżą ten skomplikowany proces.

- Kiedy ruszyć w podróż?
 - ptaki wędrowne odczuwają niepokój migracyjny, który narasta i po przekroczeniu pewnego poziomu powoduje, że ptak rozpoczyna migrację;
 - Czynnikiem, które wpływają na rozpoczęcie przez ptaki wędrówki są przede wszystkim długość dnia, dostępność pożywienia i temperatura, a czynnikiem decydującym są coraz krótsze dni, które bezpośrednio przekładają zmniejszenie czasu potrzebnego na żerowanie.
 - U ptaków młodych sposób reakcji na niepokój migracyjny warunkowany jest przede wszystkim przez instynkt, dorosłych wpływ na niego ma również doświadczenie.
- Gdzie się udać – wszystkie ptaki wędrowne mają zakodowany w głowie kierunek wędrówki, który obierają na podstawie położenia słońca, gwiazd, czy też pola magnetycznego ziemi. Dodatkowo w trakcie wędrówki zapamiętują charakterystyczne elementy krajobrazu, które potem ułatwiają im nawigację (ptaki lecą często wzdłuż rzek, ale również i długich dróg jak autostrady).
 - Ptaki młode, lecące w stadzie po prostu lecą za dorosłymi, te zaś, które wędrują samotnie kierują się jedynie instynktem i nie potrafią jeszcze korygować obranego kursu przez co mogą zboczyć z trasy.
 - Ptaki dorosłe zarówno gatunków wędrujących stadnie jak i samotnie posiadają już doświadczenie, które umożliwia im korygowanie obranego kierunku.
- Którędy się udać – podobnie jak w punkcie poprzedni młode ptaki zdane są na instynkt lub dorosłego przewodnika, dorosłe zaś korygują kierunek i np. miejsca postoju w oparciu o doświadczenie.

Jerzyk - ptak typowo wędrowny wszystkie ptaki z populacji wędrują

Bogatka – przykład, który pokazuje jak zróżnicowany jest świat przyrody nawet w obrębie jednego gatunku.

- Populacje z północy Europy są w większości wędrowne,
- W Polsce ptaki młode gnane instynktem odlatują, dorosłe zaś często zostają
- Duży wpływ na to czy ptaki odlecą ma pogoda i dostępność pokarmu – coraz więcej ptaków zostaje

Wróbel – ptak wybitnie osiadły, przez całe życie nie oddala się zbytnio od miejsca wyklucia

CO PRZED ODLOTEM?

- Do długiego lotu trzeba się dobrze przygotować przede wszystkim poprzez zrobienie zapasów energii – u ptaków rolę tę pełni tkanka tłuszczowa.
- Niektóre ptaki po okresie lęgowym, a przed wędrowką zmieniają pióra tak by łatwiej i sprawniej latać

Zdjęcie nr 1 - ptak nie myśli o wędrowce ma małe zapasy tłuszczu.

Zdjęcie nr 2 - ptak jest w trakcie wędrowki, na brzuchu nie widać nic poza tłuszczem.

W trakcie wędrówki na ptaki czeka wiele zagrożeń.

Cieżko powiedzieć ile dokładnie ptaków ginie w czasie wędrówki.

Więcej ginie ptaków młodych, szacunki mówią, że w ich przypadku nawet 80% ptaków, które podjęły migrację nie przeżywa.

krogulec – ptak wyspecjalizowany w polowaniu na inne ptaki - podobnie jak w przypadku wędrówek antylop gnu na Serengeti, tak w przypadku ptaków drapieżniki na nie wykorzystują ten okres do intensywniejszego polowania.

Linie energetyczne i wiatraki – ptaki rozbijają się o te elementy naszego otoczenia.

Koty – według najnowszych szacunków koty w Polsce zabijają rocznie ponad 140 mln ptaków! Polecam artykuł „Naukowcy: co roku koty zabijają w Polsce miliony ssaków i ptaków” zamieszczony na stronie: <https://naukawpolsce.pap.pl/>

Polowania – obecnie w Polsce na ptaki poluje się jedynie „dla sportu” a niektóre szacunki mówią nawet o 200 tys. ptaków rocznie, duży problem stanowi tu polowanie o zmroku i zmierzchu gdy nawet wprawny ornitolog nie jest w stanie odróżnić niektórych gatunków.

Szyby – ptaki nie widzą szklanej powierzchni a zderzenie z nią często kończy się dla nich śmiercią, przy odpowiednim oświetleniu w szybie może odbijać się pobliski krzak, czy drzewo, co dodatkowo zwiększa ryzyko.

Bocian biały podczas wędrówki wykorzystują „kominy powietrzne” i unika przelotu nad wielkimi wodami tj. Morze Śródziemne. Bociany zimę spędzają w Afryce, a opuszczając Europę lecą przez Bosfor lub Gibraltar (w zależności od miejsca gniazdowania).

Dymówki podczas kilkutygodniowych wędrówek na południe Afryki nocują gromadnie, w stadach liczących nawet tysiące osobników. Ich trasa przelotu w obie strony liczy około 20 000 km. W czasie wędrówki do Afryki dymówki pokonują bariery geograficzne, takie jak Morze Śródziemne czy Sahara.

Żurawie podczas wędrówek lecą w charakterystycznych V-kształtnych kluczach. Większość naszych żurawi zimuje w południowo-zachodniej Europie (Hiszpania, Portugalia), ale obserwuje się też osobniki zimujące na Bliskim Wschodzie, a nawet Egipcie czy Sudanie. Wraz z postępującymi zmianami klimatycznymi coraz więcej żurawi na miejsce zimowisk wybiera dogodne żerowiska bliżej miejsc lęgowych.

Po sezonie lęgowym szpaki przebywają w liczących nawet tysiące osobników stadach. Na miejsce zimowisk wybierają głównie południe i zachód Europy oraz północne wybrzeża Afryki. Coraz częściej obserwuje się zimujące w Polsce osobniki, co może być skutkiem zmian klimatu.

Zarówno bogatka jak i modraszka, o ile w ogóle decydują się na podjęcie trudu wędrówki, to za jej cel obierają głównie naszych zachodnich i południowych sąsiadów. Co ciekawe populacje sikor ze wschodu i północy, gdzie zimy bywają bardziej dotkliwie, na miejsce zimowisk wybierają m.in. Polskę. Dlatego też zimą przy karmniku spotkamy nie tylko sikory, które zdecydowały się na pozostanie w kraju, ale również migrantów z północy i wschodu.

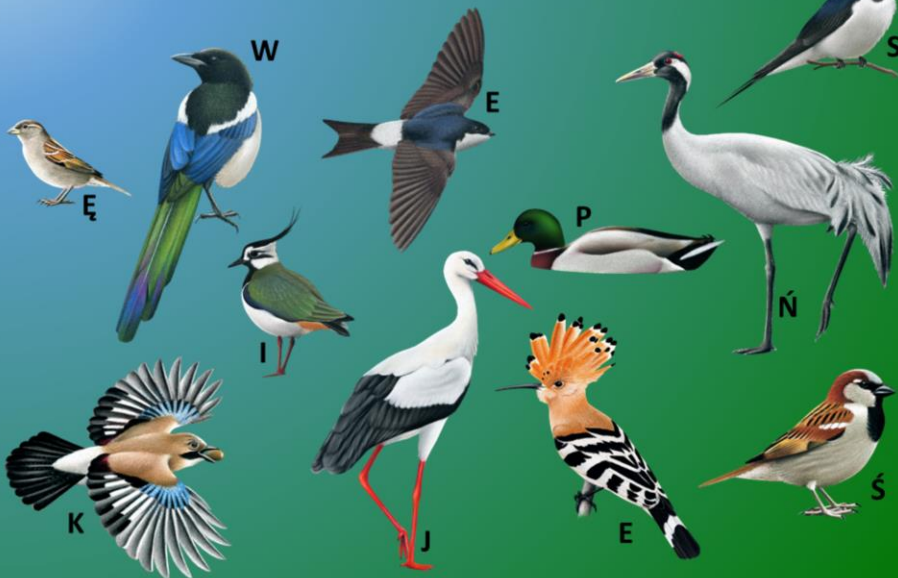
Do najbardziej rozpoznawalnych gatunków osiadłych (pozostających na danym obszarze przez cały rok) należą wróble, kaczki krzyżówki czy sójki. Próby migracji tej ostatniej żartobliwie opisał w swym wierszu Jan Brzechwa.

Wróble na zimę budują gniazda (lub rozbudowują istniejące) o dużą ilość piór. W jednej budce może jednocześnie nocować kilka osobników.

Sójka w okresie jesiennym zbiera zapasy na zimę, głównie w postaci orzechów i żołądzi.

Krzyżówki na miejsca zimowisk wybierają niezamarzające akweny lub ciekły wodne.

Z poniższych ptaków wybierz tylko te które odlatują od nas na zimę . Przypisane im litery utworzą hasło.

Dziękujemy za uwagę.

Pakiet „Na tropie zwierząt” powstał w ramach dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Rysunki: Dawid Kilon.

Autorzy:

Marcin Węsiora, Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej;

Grażyna Sadowska, Wdzydzki Park Krajobrazowy;

Anna Białkowska, Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej.

